

Eerste stap naar flexibeler cao's

De werkgeversorganisaties zien maar één lichtpunt in de nota *Werken in 2000*, die de FNV op haar congres zal bespreken. Zij juichen het toe dat de vakcentrale zich niet meer zo afkerig toont van winstdeling als tot nu toe het geval was. De nog wat aarzelende eerste stap naar arbeidsbeloningen die voor een deel variëren met het bedrijfsresultaat wordt in elk geval gesteund door de Industriebond FNV. Deze bond geeft er ook blijk van in te zien wat de betekenis van een doorbreking van te starre beloningsverhoudingen kan zijn voor de werkgelegenheid. De bond ziet nu immers in dat de werkgever langer werknemers in dienst zal houden en eerder nieuwe arbeidsplaatsen zal scheppen als een deel van de arbeidsbeloning afhankelijk wordt van de bedrijfsresultaten.

Eerder al pleitte de Commissie van Economische Deskundigen van de SER in haar rapport over flexibilisering van de arbeidsmarkt voor beloningssystemen die meer afhankelijk zijn van de winst. Het altijd alerte PvdA-Kamerlid Willem Vermeend heeft onmiddellijk de koe bij de horens gevat door een initiatief-wetsontwerp in te dienen dat de mogelijkheid opent om winstuitkeringen aan werknemers tot een maximum van tweeduizend gul-

den per jaar vrij te stellen van belasting en premieheffing. Dit bedrag is niet willekeurig gekozen. Het gekozen maximum correspondeert immers met de maximale vrijstelling van dividendbelasting voor gehuwden. Vermeend, die voor zijn ontwerp al de instemming heeft van zijn fractie, ziet in zijn voorstel een bijdrage aan matiging van de loonkosten. Hij laat ook de mogelijkheid open om de winstdeling niet in contanten, maar in aandelen of certificaten uit te keren.

Het socialistische Kamerlid springt op het juiste moment in met zijn voorstel. De tijd lijkt rijp voor invoering van soepeler beloningssystemen. Op dit onderdeel van het sociaal-economische beleid lijkt een zekere consensus te ontstaan. De gewijzigde opstelling van de vakbeweging zou een doorbraak kunnen betekenen. Tot nu toe wilde zij er immers niet van horen een deel van de arbeidsbeloning afhankelijk te maken van de winst. Haar streven was altijd gericht op zo groot mogelijke inkomenszekerheid. Haar eisen voor loonsverbeteringen golden voor het hele cao-gebied in een bedrijfstak of onderneming. Wanneer een deel van het loon varieert met het bedrijfsresultaat is een grotere differentiatie binnen collectieve arbeids-

---

overeenkomsten mogelijk.

De Industriebond FNV is nu bereid flexibele afspraken te maken met Philips. De bond gaat een enquête onder vakbondsleden en andere werknemers bij dit concern houden om te zien waar de werknemers meer speelruimte in de arbeidsovereenkomsten wensen. Mr. A.W.A. de Haas, adjunct-directeur arbeidsverhoudingen bij Philips, noemt het in het VNO – blad *De Onderneming* „zonder meer positief” dat de vakbeweging bereid is mee te denken over flexibilisering van de cao. De Industriebond FNV, die haar ledental bij Philips heeft zien afbrokkelen tot niet meer dan 10% van het totale personeel, denkt haar draagvlak in de onderneming door een flexibele cao te kunnen verbreden.

De vakbeweging laat zich niet alleen leiden door de gedachte dat beperking van de loonkosten bij een flexibeler beloningssysteem een bijdrage is tot verbetering van de werkgelegenheid. Het 'nieuwe realisme' heeft haar ook tot het inzicht gebracht dat zij haar eigen positie kan versterken en meer leden kan winnen wanneer zij de werknemers meer op maat gaat bedienen en niet langer een eenheidspakket arbeidsvoorwaarden voorschotelt. De trend naar individualisering en differentiatie is niet meer te keren.

Na jarenlange discussie over de starheid van ons arbeidsbestel en de arbeidsverhoudingen lijkt de weg naar grotere soepelheid nu te worden opengebroken. De ideeën die nu rijp lijken

voor zakelijke discussie gaan nog lang niet zover als die van de Amerikaanse econoom Martin Weitzman in zijn boek *The share economy*. Toch begint de notie van een 'deeleconomie' ook hier door te dringen. Weitzman ontleent zijn leer overigens aan Japan waar hij had geconstateerd hoe elastisch terugslagen in de economische groei en in de bedrijfsresultaten kunnen worden opgevangen. Gemiddeld is een kwart van de arbeidsbeloningen in Japanse ondernemingen gekoppeld aan de winst. Daaraan is het volgens de Amerikaanse econoom toe te schrijven dat in tijden van recessie relatief zo weinig werknemers behoeven te worden ontslagen en de werkloosheid zo klein blijft. Daarom raadde hij ondernemers en vakbonden in zijn land aan het voorbeeld van Japan te volgen en de over het algemeen op arbeidstijd gebaseerde lonen in Amerikaanse ondernemingen te vervangen door lonen die aan de bedrijfsresultaten zijn gerelateerd.

Winstdelingssystemen zijn natuurlijk alleen maar in te voeren in winstgevende ondernemingen. Ze kunnen niet worden toegepast voor de werknemers die in dienst zijn van de overheid of werken in niet op winst gerichte sectoren. Dit beperkt de mogelijkheden om op grote schaal tot vormen van 'deeleconomie' over te gaan.

A.F. van Zweeden